

-12

Kennismaken met *kinderwerk*

verbindt jongeren

Colofon

Deze kaderbrochure is een uitgave van de Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten.

Vormgeving en druk: Verloop drukkerij, Alblasserdam
Datum uitgave: augustus 2015

Inhoud

Vooraf	5
1. De kinderclub en de gemeente	6
2. De doelgroep: kinderen	12
3. Wat gebeurt er op de club?	16
4. De oprichting van een kinderclub	20
5. Leiding geven met een team	24
6. Wat doet de Jeugdbond voor kinderclubs?	28
7. De belangrijkste tip	32
Meer lezen? Literatuurlijst	35

Vooraf

Laat de kinderen tot Mij komen en verhindert ze niet, sprak de Heere Jezus tot Zijn discipelen. Ze dachten dat hun Meester wel iets belangrijkers te doen had dan zich met kinderen bezig te houden. Maar dat was zeker niet het geval. Jezus nam de tijd voor hen en omving ze liefdevol met Zijn armen.

Kinderwerk is geen ondergeschikt werk in de gemeente. “De beste krachten waarover de kerk beschikt, zijn niet te goed voor deze taak,” zegt ds. C.H. Spurgeon in zijn boekje ‘Rondom de schaapskooi’. De taak die je als kindwerker krijgt, is belangrijk. Kinderen zijn leerbaar en open. Indrukken uit de kinderjaren gaan vaak een leven lang mee.

Kinderwerkers hebben de taak om de kinderclub te maken tot een plek in de kerk die kinderen als ‘thuis’ ervaren. Waar elk kind, wie het ook is, welkom is. Leidinggevend en door de boodschap van Gods Woord, hun houding

naar de kinderen toe en de sfeer op de club iets laten zien van Wie de Heere voor kinderen wil zijn. Elke kindwerker zal ervaren hoe onmogelijk dat is. Maar ook zal elke kindwerker weten hoe nodig dat is.

Deze brochure is een kennismaking met het kindwerk. In vogelvlucht krijg je een indruk van wat leiding geven aan een kinderclub inhoudt en wat de Jeugdbond voor je kan betekenen. Wil je je verder verdiepen in thema’s rond kindwerk, dan kun je in de literatuurlijst achterin leestips vinden, of je kunt deelnemen aan één van de cursussen of trainingen die de Jeugdbond aanbiedt.

Gods zegen toegewenst bij je mooie taak!

Najaar 2016,
Gertrude de Regt, jeugdwerkadviseur -12

1 De kinderclub en de gemeente

De kinderen die het kerkelijke kinderwerk bezoeken, zijn meestal dooplid van die gemeente. Ze gaan met hun gezin op zondag naar de kerk. Daar zien ze hun vriendjes en hun families, de meesters en jufs van de club, de dominee en de andere ambtsdragers. De gemeente is een gemeenschap rond het Woord van God. Het is geen willekeurige groep mensen die samenkomt. Door hun doop zijn de kinderen dooplid geworden van de gemeente. Ze horen erbij. Daarom is er voor hen ook ruimte en aandacht. Het kinderwerk is daar een onderdeel van.

1.1 De plek van kinderen in de gemeente

De gemeente wordt in de kerkelijke formulieren 'de gemeente van Christus' genoemd. Aan de ouders die hun kind ten doop houden, wordt de vraag gesteld 'of gij niet bekent dat zij in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te wezen?' Het zijn dus niet alleen de kinderen van hun ouders, het zijn ook de kinderen van de gemeente en ze behoren Christus toe. Wat een kostbaar bezit zijn zij! Het is een grote verantwoordelijkheid om medeopvoeder van deze kinderen te zijn.

De ouders hebben beloofd hun kinderen op te voeden naar de leer van de Bijbel. Ze hoeven dat niet alleen te doen. In het Doopformulier wordt ook gesproken over 'doen onderwijzen' en 'helpen onderwijzen'. Dat onderwijs krijgen de kinderen ook in de gemeente. In de eerste plaats als ze op zondag onder de verkondiging van Gods Woord zitten. Misschien begrijpen ze niet alles. De preek is immers niet alleen op kinderen gericht. Maar God wil de bediening van Zijn Woord ook voor kinderen gebrui-

ken. Zijn Geest opent ook kinderharten. Daarnaast roept de Bijbel ook op om kinderen op hun eigen niveau onderwijs te geven. *Leer den jongen de eerste beginselen naar den eis zijns wegs; als hij ook oud zal geworden zijn, zal hij daarvan niet afwijken* (Spreuken 22: 6). De uitdrukking 'naar de eis zijns wegs' betekent 'naar hun begrip, hun bevattingsvermogen' (zie de kanttekingen bij de Statenvertaling). Dit onderwijs krijgen ze bijvoorbeeld op de zondagschool - als die er is - of op een christelijke basisschool. Dit onderwijs krijgen ze ook op de kerkelijke kinderclub. Het is goed om de opening en de Bijbelse vertelling in dit licht te zien. Je houdt hen niet zomaar een tijdje zoet met een spannend verhaal. Maar je leidt hen, als het goed is, door Gods Woord tot Christus.

1.2 'Laat de kinderen tot Mij komen'

Gedoopte kinderen behoren aan Christus toe. Ze zijn voor Hem geheiligd, afgezonderd. Maar wie zijn eigen hart en dat van de kinderen kent, weet dat zij verre van heilig zijn. Ze zijn in zonden ontvangen en geboren en geneigd tot alle kwaad. Ze lopen weg van God in plaats van naar

Zijn wil te leven. Door hun doop zijn ze nog geen gelovig kind van God geworden. Daarvoor is persoonlijke bekering nodig. Pas als ze door de kracht van Gods Geest wedergeboren zijn, kunnen ze door Zijn genade werkelijk tot Gods eer leven. Daarom roept het Doopformulier op tot onderwijs aan kinderen in de Bijbelse leer. Want deze kinderen, die het teken van Gods verbond en van Zijn beloften op hun voorhoofd dragen, mogen niet onbekeerd blijven. Daarom moeten ouders en andere opvoeders zich tot het uiterste inspannen om hen de weg tot de zaligheid te wijzen. Daarom hebben de kinderen ons dagelijks gebed nodig.

“Laat de kinderen tot Mij komen en verhinder ze niet,” sprak de Heere Jezus. Een goede leidinggevende is als een gids. De Bijbel wijst ons de weg en de leidinggevende loopt met de kinderen mee. Hij heeft hun behouden aankomst op het oog. Hij laat zich leiden door het Woord van God en niet door zijn eigen wijsheid. Hij wijst de

.....
“Een goede leidinggevende is als een gids. De Bijbel wijst ons de weg en de leidinggevende loopt met de kinderen mee.”
 .....

kinderen op de gevaren onderweg en laat hen niet zomaar hun gang gaan. Hij weet wat er kan gebeuren als ze van het pad afdwalen. Hij leidt hen niet op een dwaalspoor, maar vertelt hen de eerlijke boodschap van de zondigheid van hun hart en de genade van de Heere Jezus. Hij spreekt hen moed in en stimuleert hen om de Heere te zoeken in het gebed. Hij vertelt hen ook van de heerlijkheid die voor hen is weggelegd als ze zich bekeren en in Gods wegen wandelen. Hij weet dat hij hen niet in eigen kracht op de plek van bestemming kan brengen en bidt daarom voortdurend om de zegen van Gods Geest. Als Die onze Leidsman is, komen we behouden aan.

1.3 Vier R's: Ruimte, richting, relatie en rekenschap

Wat zijn de randvoorwaarden voor kerkelijk kinderwerk? Dat is samen te vatten in vier R's: ruimte, richting en relatie en rekenschap.

Ruimte

In de kerk moet letterlijk en figuurlijk ruimte zijn voor kinderen. Het is mooi om te zien hoe in kerkgebouwen soms specifiek aandacht is voor deze gebruikersgroep. Dat kan bijvoorbeeld door ruimtes die meer zijn dan een kale zaal en die op een bepaalde manier sfeer uitstralen. De mogelijkheden zijn natuurlijk per kerk verschillend. In sommige kerken zijn aparte zalen voor het jeugdwerk waar werkstukken aan de muur mogen hangen en waar attributen een plekje krijgen. Waar kinderen gerust kunnen knutselen of een spel kunnen doen zonder dat de leiding bang is dat er dingen vies worden. Juist oudere zaaltjes of zolders hebben vaak een sfeer die kinderen en jongeren aanspreekt van

wege de ongedwongenheid. Die luxe heeft niet elke kerk. Heb je club in een zaal die ook voor andere doeleinden wordt gebruikt, probeer het dan gezellig te maken met eigen clubspullen die je weer op kunt ruimen, zoals bijvoorbeeld een clubslinger.

Ruimte moet er in de kerk ook figuurlijk zijn, doordat het jeugdwerk kan rekenen op royale steun van de ouders en de kerkenraad. Dat betekent dat de gemeente de waarde van het jeugdwerk ziet en bereid is daar steun aan te geven. Ouders kunnen dat doen door hun kinderen te stimuleren om naar de club te gaan. De kerkenraad kan dat doen door belang-

stelling te tonen voor de gang van zaken, regelmatig overleg te hebben met de leidinggevenden, geld en faciliteiten ter beschikking te stellen en mee te denken. Ruimte voor jeugdwerk is er ook als mensen zich beschikbaar stellen als leidinggevende en een deel van hun tijd aan het jeugdwerk willen geven. Want zonder leiders is er geen jeugdwerk!

Richting

Een kinderclub is geen bijbelstudievereniging. Toch krijgen kinderen - als het goed is - op de club richting in Bijbelse zin. Denk bijvoorbeeld aan:

- Trouw: het feit dat je lid bent van de club en trouw komt. Je hoort bij de gemeente en neemt je plekje in.
- Gemeente zijn. Er zitten ook kinderen op de club die mogelijk een beperking hebben, erg verlegen zijn, te kampen hebben met moeilijke omstandigheden thuis. Laat als leiding zien hoe je elkaar erbij kunt betrekken.
- Eerbied: hoe je omgaat met Gods Woord en hoe je je eerbiedig gedraagt tijdens het Bijbellesen en het gebed.
- Bijbelse thema's. In het werkmateriaal Kompas wordt vaak een jaarthema behandeld dat praktisch wordt toegepast naar de leefwereld van kinderen. Probeer hierover ook met kinderen te praten, als is het maar even.

Relatie

Vaak zien leidinggevenden de kinderen maar eens in de twee weken, afgezien van de keren dat je elkaar in de kerk of in je woonplaats tegenkomt. Het opbouwen van een relatie gaat heel anders dan wanneer je de kinderen dagelijks meemaakt. Stel daarom reële verwachtingen en investeer aan de andere kant zoveel je kunt in een goede relatie met de kinderen.

Belangrijk is dat er op de club een basis is van veiligheid en vertrouwen. De

kinderclub hoort bij de kerk en hoort daarom een 'thuis' voor kinderen te zijn. Niemand mag het gevoel hebben niet welkom te zijn of er maar een beetje bij te hangen. Soms valt het op het eerste gezicht nauwelijks op dat een kind weinig aansluiting heeft. Let er daarom op hoe kinderen met elkaar omgaan.

Een aantal tips en aandachtspunten:

- Maak op de eerste clubavond van elk kind een duidelijke foto en voeg deze samen op een blad, met de namen eronder. Een goed hulpmiddel om namen te leren kennen en te onthouden.
- Wees jezelf. Je hoeft niet hetzelfde te zijn als die andere leidinggevende die het in jouw ogen zo goed doet. Natuurlijk kun je van anderen leren, maar kinderen waarderen echtheid.
- Toon betrokkenheid en belangstelling naar kinderen. Benut daarvoor de momenten als het binnenkomen, de pauze of het knutselen. Elk kind vindt het leuk om gezien te worden, al is het maar door middel van een knipoog of een enkel woord.
- Let erop dat niet steeds dezelfde kinderen aandacht krijgen. Sommige clubs hebben daarom een laagdrempelige vorm van mentoraat opgezet. Elke leidinggevende heeft dan een groepje kinderen waar hij in elk geval regelmatig contact mee heeft. Het hoeft niet op deze manier, maar het is goed dat je probeert te voorkomen dat kinderen opgaan in de massa, zeker bij grote groepen.
- Waardeer elk kind om wie hij of zij is. Probeer kinderen met moeilijk gedrag te begrijpen en vraag bijvoorbeeld de ouders om advies over hoe je met dit gedrag om kunt gaan.

Rekenschap

Als clubleiding sta je onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad. In de prak-

tijk komt het erop neer dat de kerkenraad op verschillende manieren betrokken is bij het jeugdwerk. Vaak worden bij een vacature in de leiding namen van kandidaten eerst aan de kerkenraad voorgelegd. Het kan zijn dat de kerkenraad dit lijstje ook nog aanvult. In sommige gemeenten geeft de leiding hun (half) jaarprogramma door aan de kerkenraad.

Er is dan meestal een afvaardiging van de kerkenraad aanwezig. Tijdens dit overleg wordt de voortgang van het jeugdwerk besproken en kunnen eventuele problemen worden voorgelegd.

Rekenschap hebben leidinggevenden ook naar ouders toe. De ouders mogen verwachten dat hun kinderen op de club

.....
“De ouders mogen verwachten dat hun kinderen op de club in goede handen zijn. Ze geven de verantwoordelijkheid van de opvoeding voor enkele uren in handen van de leiding.”
 .....

Het is goed dat zij op de hoogte zijn van wat er in het jeugdwerk gebeurt. Ze verwachten ook dat de boodschap die op de club wordt uitgedragen, overeenkomt met de boodschap die 's zondags in de kerk wordt gebracht.

Belangrijk is ook het overleg tussen kerkenraad en leidinggevenden. In veel gemeenten gebeurt dit één keer per jaar.

in goede handen zijn. Ze geven de verantwoordelijkheid van de opvoeding voor enkele uren in handen van de leiding.

Als er problemen zijn met een kind, is het verstandig om dit met de ouders te bespreken. Openheid wordt door veel ouders gewaardeerd en je kunt als leiding en ouders je samen inzetten voor een goede begeleiding van het kind.

2 De doelgroep: kinderen

Als je het over kinderwerk hebt, is het duidelijk wat de doelgroep is: kinderen. Maar vanaf welke leeftijd start je nu met kinderwerk en wat heeft dat voor consequenties voor de manier waarop je het kinderwerk vorm geeft?

13

2.1 Leeftijdsindeling op kinderclubs

De meeste kinderclubs hebben als bovengrens twaalf jaar. De kinderen bezoeken de kinderclub tot ze naar het voortgezet onderwijs gaan. In de meeste gemeenten kunnen ze daarna doorstromen naar het tienerwerk.

De leeftijd waarop begonnen wordt met kinderwerk, is per gemeente verschillend en hangt af van verschillende factoren. Is er ook een zondagsschool in de gemeente en welke leeftijdsgroep wordt daar bediend (meestal vier tot twaalf jaar); hoeveel kinderen zijn er in de gemeente; hoe is de gemeente opgebouwd (streekgemeente of niet); welke tijden zijn beschikbaar in het kerkegebouw om een kinderclub te organiseren?

Vaak kiezen gemeenten met veel kinderen ervoor om te starten vanaf acht of tien jaar. Er worden dan verschillende leeftijdsgroepen gevormd voor het kinderwerk. Gemeenten met weinig kinderen kiezen vaak voor een bredere leeftijdsgroep en beginnen soms al bij zes jaar. Dit is ook wel de minimumleeftijd voor een kinderclub. Jongere kinderen zijn te klein en nog niet zelfstandig genoeg om een vereniging te bezoeken en hebben genoeg aan de contacten op school en thuis.

2.2 Enkele kenmerken van het kind

Kinderen zijn open, direct en vaak spontaan. Maar wie met hen optrekt, merkt ook dat het geen onschuldige engeltjes zijn. Ze zijn, net als wij allemaal, 'in zonden ontvangen en geboren en geneigd tot alle kwaad' (Doopformulier). Dit kenmerk hebben alle kinderen gemeen: ze hebben van nature een hart dat God niet liefheeft, een hart dat bekering nodig heeft. Dat wil niet zeggen dat we moeten veronderstellen dat alle kinderen onbekeerd zijn. God werkt ook in kinderharten en de kans is groot dat er op de kinderclub kinderen zitten met een levend verlangen om God te dienen. Wel hebben kinderen onderwijs nodig uit de Bijbel. Ze hebben (dagelijkse) bekering nodig en moeten leren hoe God gediend wil worden en wat de weg is waardoor ze Hem kunnen leren kennen en dienen.

Leergierig

Kinderen zijn leergierig. Stukje voor stukje gaat de wereld voor hen open en verkennen ze nieuwe mogelijkheden. Hun onbevangenheid helpt hen daarbij. Zeker bij jonge kinderen is er nog weinig vooroordeel. Overigens kunnen kinderen wel rake vragen stellen. Vooral 'waarom' vragen komen vaak voor. Het antwoord is niet altijd gemakkelijk en het bepaalt je erbij hoe weinig je soms zelf nadenkt over wat je leest of zegt. Vragen van kinderen

zijn vaak verfrissend. Ga naast hen staan en denk met hen mee. Zeg het ook eerlijk als je iets op wilt zoeken omdat je het niet weet. Maak gebruik van de leergierigheid van kinderen om hen dingen te leren. Ze kunnen ook enorm veel uit hun hoofd leren. Een Bijbeltekst of psalmvers uit het hoofd leren is voor hen geen probleem.

Kinderen luisteren graag naar verhalen. Ze kunnen zich goed identificeren met de personen in een verhaal en leven met hen mee. Een verhaal uit de Bijbel of over een ander onderwerp, dat boeiend wordt verteld, kan praktisch altijd op aandacht rekenen. Door middel van een luister-vraag kan verder over het onderwerp worden doorgepraat.

Toegankelijk

De meeste kinderen zijn gemakkelijk benaderbaar. Hun nieuwsgierigheid maakt dat ze openstaan voor contact. De kinderleeftijd is heel geschikt om met hen in gesprek te gaan over de Bijbel en over

heidsgevoel sterker. Een afspraak die niet nagekomen wordt, een regel die wordt overtreden, een maatregel die in hun ogen niet eerlijk is: kinderen gaan het gedrag van anderen toetsen aan de norm die gesteld is. Met kinderen kun je daarom gemakkelijk afspraken maken of regels stellen. Oudere kinderen kun je betrekken in het opstellen van die regels, waardoor het ook hun afspraken zijn. Kinderen zijn aanspreekbaar op hun gedrag en vinden het normaal dat er consequenties aan zijn verbonden als de norm wordt overschreden.

Je moet als leidinggevende wel een aantal dingen in de gaten houden. Regels moeten duidelijk zijn en consequent worden gehouden, maar jij hebt de leiding. Kinderen kunnen zich bijvoorbeeld hel druk maken over wel of niet vals spelen bij een spel. Wees duidelijk en eerlijk, maar durf ook de knoop door te hakken en gewoon door te gaan. Kinderen zullen ook testen of alle leidinggevendenden achter

.....
“Kinderen luisteren graag naar verhalen. Ze kunnen zich goed identificeren met de personen in een verhaal en leven met hen mee.”
 .....

het dienen van de Heere. Hoewel het ene kind opener is dan het andere en meer gewend is om over die dingen te praten, hebben kinderen vaak nog geen muur om zich heen gebouwd. Verwacht van kinderen geen uitgebreide discussies over een onderwerp, omdat ze nog niet voldoende vermogen hebben om te reflecteren op wat zij of anderen zeggen. Het gesprek over de Bijbel zal vaak concreet zijn en gaan over de betekenis voor hun eigen leven.

Rechtvaardigheidsgevoel

Als kinderen ouder worden, vanaf een jaar of acht, wordt hun rechtvaardig-

de regels staan die zijn afgesproken, of dat ze er verschillend mee omgaan. Houd daarom een consequente lijn aan als team, ook in je gedrag.

Vaak vragen leidinggevendenden zich af hoe ze om moeten gaan met kinderen die regels overtreden. Geef je daar straf voor? De club is geen school. Maar hoe geef je dan grenzen aan? Inderdaad zijn schoolse straffen niet geschikt voor de kinderclub. Maar kinderen mogen wel merken dat overtreding van een regel gezien wordt en dat het niet wordt geaccepteerd. Vaak is een oplossing als het kind (tijdelijk) een andere plek geven, aanspre-

ken op het gedrag, zijn eigen overtreding laten goedmaken door bijvoorbeeld iets op te ruimen, al voldoende. Bij herhaling is het goed het kind apart te nemen en te laten weten dat het welkom is op de club, als het zich aan de afspraken houdt. Ook kunnen ouders erin betrokken worden, als het zich structureel voordoet. In de brochure over orde en gezag op de club wordt uitgebreider ingegaan op dit onderwerp.

'Pre-pubers'

Als je een groep hebt met kinderen vanaf ongeveer elf jaar, zul je mogelijk niet meer alle dingen herkennen die hierboven zijn gezegd. Kinderen op die leeftijd worden ook wel 'pre-pubers' genoemd. Ze zijn lichamelijk vaak nog

niet in de puberteit, maar groeien er in hun gedrag wel naartoe. Ze verliezen hun onbevangenheid, worden kritischer en meer gesloten. Je ziet een verschil optreden in de ontwikkeling van meisjes en jongens. Meisjes zijn lichamelijk en vaak geestelijk al verder ontwikkeld. Het is wel bij uitstek een leeftijd waarin kinderen meer gaan nadenken over allerlei dingen. Ze worden graag ergens in betrokken en je kunt hen aanspreken op hun verantwoordelijkheidsgevoel. Hoewel er misschien meer van leidinggevenden wordt gevraagd, is het ook een erg mooie leeftijd om mee op te trekken. Belangrijke vragen kunnen, als de sfeer open is, een plekje krijgen op de vereniging.

3 Wat gebeurt er op de club?

Elke club heeft zijn eigen gewoontes en gebruiken. Toch zijn er wel een aantal vaste onderdelen die op elke kinderclub een plekje hebben.

3.1 Opening

De opening gebeurt door één van de leidinggevenden. Die heet de kinderen welkom en noemt eventuele bijzonderheden (een leidinggevende die deze avond verhinderd is, welkom aan een zieke die weer beter is, een felicitatie, e.d.). Daarna wordt de avond meestal geopend door het zingen van een psalmvers, het lezen van een gedeelte uit de Bijbel en een gebed. Denk eraan om bijzonderheden die bekend zijn mee te nemen in het gebed: dank voor beterschap, gebed voor een gezin waar ziekte of rouw is, omstandigheden in het land of in de wereld die voorbede nodig hebben, etc. Op sommige kinderclubs mogen kinderen ook punten noemen voor het gebed.

Het Bijbelgedeelte dat wordt gelezen, heeft meestal betrekking op de vertelling die wordt gehouden, net als de psalm die gezongen wordt. In *Kompas* zijn hiervoor suggesties opgenomen.

3.2 Vertelling uit de Bijbel, werkmateriaal *Kompas*

Op de kinderclub wordt meestal een Bijbelvertelling gehouden. Kinderen houden van verhalen en een verhaal past het beste bij de manier waarop kinderen leren. De club kan gebruik maken van het werkmateriaal van de Jeugdbond voor kinderclubs, *Kompas*. Dit materiaal bestaat uit een handleiding met een verhaal en achtergrondinformatie. Bij het verhaal hoort ook een werkboekje met vragen en

puzzels. Er is een versie voor -10 en een versie voor +10.

Niet iedereen ziet het zitten om het Bijbelverhaal uit zijn hoofd te vertellen. Daarom is het verhaal in *Kompas* zo geschreven dat het ook voorgelezen kan worden. Toch is een verhaal dat persoonlijk wordt voorbereid en verteld, meestal boeiender. Zelfs als de verteller het gevoel heeft dat hij maar staat te stuntelen. Dat komt omdat het door de verteller heen is gegaan. Het is zijn verhaal geworden met een persoonlijke boodschap.

Niet voor elke avond is een schets van *Kompas* beschikbaar. Een aantal avonden wordt door de leidinggevenden vrij ingevuld. Soms met Bijbelvertellingen die passen binnen het jaarthema van *Kompas*, soms ook met andere thema's.

3.3 Verwerking van de Bijbelvertelling

Het is goed dat het bezigzijn rond de Bijbel geen eenrichtingverkeer blijft. Probeer op de één of andere manier iets met de boodschap van de vertelling te doen. Dit kan op een eenvoudige manier, zoals bijvoorbeeld een luistervraag meegeven aan het begin van de vertelling, waar je na afloop op terugkomt. Of door een gesprekje met behulp van enkele vragen. Of door één van de kinderen een psalm te laten kiezen die past bij de boodschap van de vertelling. In de handleiding van *Kompas* is vaak een suggestie opgenomen

voor een introductie op het thema of een korte verwerking met de groep. Het verhaal kan ook uitgebreider worden verwerkt, bijvoorbeeld door in groepjes het werkboekje te behandelen. Ook een spel zoals een quiz is een verwerkingsvorm. Er zijn ook clubs die regelmatig kiezen voor een creatieve manier van verwerken door middel van een collage of schilderij.

3.4 Pauze

Kinderen hebben een korte spanningsboog. Het eerste deel van de avond moet daarom niet te lang duren. Een half uur bij jonge kinderen is lang genoeg. Oudere kinderen kunnen misschien tot drie kwartier met bezinning bezig zijn. Dan is het tijd voor pauze. Geef de kinderen de gelegenheid om even te ontladen: kletsen, iets drinken, of even rondlopen als de ruimte dit toelaat. Laat het in elk geval geen hectische chaos worden en houd de pauze daarom kort. Meestal is er na de pauze een doe-activiteit en kunnen de kinderen hun overige energie daarin kwijt.

3.5 Ontspanning

De kinderclub heeft een andere doelstelling dan de catechisatie of de zondagschool. Naast de bezinning rond de Bijbel heeft de club ook als doel kinderen bij de gemeente en bij elkaar te betrekken. Daarom is er ruimte voor ontspanning, contact en gezelligheid.

Die ruimte mag ingevuld worden op een manier die 'des kinds' is. Kies activiteiten en werkvormen die kinderen aanspreken. De club is voor hen ook een stukje ont-

spanning in de week. Veel clubs kiezen voor een knutselactiviteit of een spel. Vaak worden deze dingen afgewisseld. Dat is goed, want niet alle kinderen houden van knutselen. Door variatie in activiteiten houd je het voor alle kinderen leuk.

Een aantal tips:

- Ken je groep en pas je programma aan hun mogelijkheden en interesses aan.
- Vraag kinderen gerust om ideeën. Houd daarbij in gedachten wat de kaders zijn waarbinnen je het clubwerk doet. Een activiteit moet passend zijn binnen de doelstelling van het kerkelijk jeugdwerk.
- Benut elkaars kwaliteiten. Laat creatieve leidinggevendenden de knutselactiviteiten voorbereiden en laat bijvoorbeeld een spel organiseren door iemand die daar goed in is.
- Maak een (half)jaarrooster zodat je ruim van tevoren weet wat je gaat doen. Een goede voorbereiding is belangrijk.
- Kijk op de website van de Jeugdbond voor spel- en knutselideeën (beschikbaar na het inloggen met jullie verenigingsaccount).
- Geef goede ideeën aan de Jeugdbond door. Als verenigingen dit regelmatig doen, ontstaat er vanzelf een database.

3.6 Afsluiting van de avond

De avond wordt afgesloten door een leidinggevende met gebed en meestal het zingen van een psalm. Zorg voor rust bij de afsluiting. Vat nog even de avond samen, bijvoorbeeld door het kort herhalen van de boodschap, door een terugblik op de activiteit of een compliment als de

.....
“Naast de bezinning rond de Bijbel heeft de club ook als doel kinderen bij de gemeente en bij elkaar te betrekken.”
 .....

kinderen goed hebben meegedaan. Doe eventueel nog enkele mededelingen over de volgende avond.

3.7 Extra activiteiten

Naast de clubavonden hebben veel kinderclubs nog één of meer extra activiteiten in het jaar. Denk bijvoorbeeld aan de Bondsdag met 's middags een uitje, een avond voor een goed doel met een spreker, een open avond voor (groot)ouders, een activiteit voor een actie of rondom gemeente zijn. Wil je tips voor zulke activiteiten of wil je weten wat andere clubs zoal doen, kijk dan eens op de website van de Jeugdbond of neem even contact met ons op.

3.8 Werving

Het liefst wil je dat alle kinderen van de gemeente naar de club komen. Nodig daarom ook alle kinderen in de doelgroep uit. Het mooiste is om hen aan het begin van het seizoen een persoonlijke uitnodiging te sturen. Verder kunnen kinderen en hun ouders op de hoogte worden gehouden via de kerkbode of soms - bijvoorbeeld bij een extra activiteit - door een briefje dat meegegeven wordt. De meeste kinderclubs maken nog geen gebruik van (sociale) media in het contact met de kinderen. Omdat het in veel gevallen de ouders zijn die bepalen of hun kind naar de club gaat, zijn de genoemde contactmogelijkheden vaak voldoende.

4 Leiding geven met een team

Op de kinderclub geef je leiding met een team. Dat heeft veel voordelen. Je kunt de taken verdelen, gebruik maken van elkaars capaciteiten, elkaar aanvullen en helpen. Ook voor kinderen is het leuk dat er een team is; elk kind is anders en zo is er meestal wel iemand bij wie ze goed aansluiting vinden. Met een team kun je dingen ook krachtiger overdragen dan wanneer je alleen bent: samen sta je sterk.

4.1 Samenstellen van een team

De grootte van het team zal meestal samenhangen met het aantal kinderen op de club. Bij een gemiddelde groep van twintig tot veertig kinderen zijn er vaak vier tot zes leidinggevendenden. Wordt een groep groter dan veertig, dan verdient het de voorkeur om de groep te splitsen. Soms zijn er kleine groepen kinderen met minder leidinggevendenden. Een team van drie is in dat geval wel minimaal: als er iemand verhinderd is, is het goed dat er toch nog twee leidinggevendenden overblijven. Ook moet het werk voor de club toch verdeeld worden. Overigens is het voor de relatie met de kinderen belangrijk dat alle leidinggevendenden er zoveel mogelijk zijn op de clubavonden. Als je kinderen maar eens in de maand ontmoet, zal je niet snel iets met hen opbouwen.

Probeer een team samen te stellen dat zowel uit mannen als vrouwen bestaat. Elk heeft zijn eigen kwaliteiten. Voor jongens is het fijn dat er mannen zijn die 'hun' taal spreken, datzelfde geldt voor meisjes en vrouwen. Voor de hele groep is het leuk dat het team gemengd is. Vrouwelijke leidinggevendenden zorgen vaak voor aandacht en gezelligheid. Mannen

hebben vaak humor en nuchterheid. Je kunt dit natuurlijk niet veralgemeniseren, maar het is wel zo dat mannen en vrouwen hun eigen aanpak hebben en hun eigen sfeer met zich meebrengen.

Een sterk team heeft ook verschillende capaciteiten die elkaar aanvullen. Als er mensen in het team zitten die allemaal goed zijn in dezelfde dingen, zullen sommige activiteiten niet goed uit de verf komen of misschien wel achterwege gelaten worden. Let gerust op kwaliteiten die jullie nog missen, als je binnen het team een vacature hebt.

4.2 Samenwerken

'Samen sterk', dat betekent dat je ook samen voor dezelfde zaak moet gaan. Onenigheid verzwakt een team. Zorg ervoor dat je van elkaar weet waar je voor staat. Dat kan bijvoorbeeld door één keer per jaar op de vergadering niet alleen over praktische dingen te praten, maar ook over 'wat willen we bereiken op de club'? Zijn er dingen die beter kunnen of die aandacht vragen? Zijn we het over de belangrijkste dingen eens? Dit kan heel goed aan het begin of aan het eind van het seizoen, in de aanloop naar het nieuwe clubjaar.

Samenwerken is een kwestie van geven en nemen. Het is goed dat je je eigen ideeën even kunt parkeren om naar anderen te luisteren. Zijn er belangrijke dingen waar je het als leiding niet over eens wordt, vraag dan bijvoorbeeld iemand van de kerkenraad om advies. Probeer problemen op te lossen voordat ze een eigen leven gaan leiden. Daarvoor is openheid nodig en een kwetsbare opstelling naar elkaar toe. Uiteindelijk zijn de kinderen ermee gebaat.

4.3 Vergaderingen en taakverdeling

Veel verenigingen hebben twee keer per jaar een vergadering. Een keer tussen twee clubseizoenen in en een keer halverwege het seizoen. Gebruik de eerste om het afgelopen clubjaar te evalueren, verbeterpunten mee te nemen naar het volgende jaar en een nieuwe planning te maken. Een vergadering halverwege het seizoen kun je gebruiken om na te gaan of alles goed gaat. Op dat moment kun je nog dingen veranderen, bijvoorbeeld als het gaat om de aanpak van de groep of een probleem dat

.....
“Samenwerken is een kwestie van geven en nemen. Het is goed dat je je eigen ideeën even kunt parkeren om naar anderen te luisteren.”
 .....

onder de kinderen speelt. Houd deze vergadering daarom bij voorkeur in november of december, zodat je in de tweede helft van het seizoen nog ergens aan kunt werken.

Sommige verenigingen maken een planning per jaar, anderen per halfjaar. Het is goed om in de planning ook alvast de taakverdeling mee te nemen. Dan is voor iedereen duidelijk wat er van je wordt verwacht en kun je je op tijd voorbereiden. Zo'n taakverdeling geeft ook lucht: je hebt avonden dat je veel voorbereiding hebt en avonden dat je wat minder van tevoren hoeft te doen.

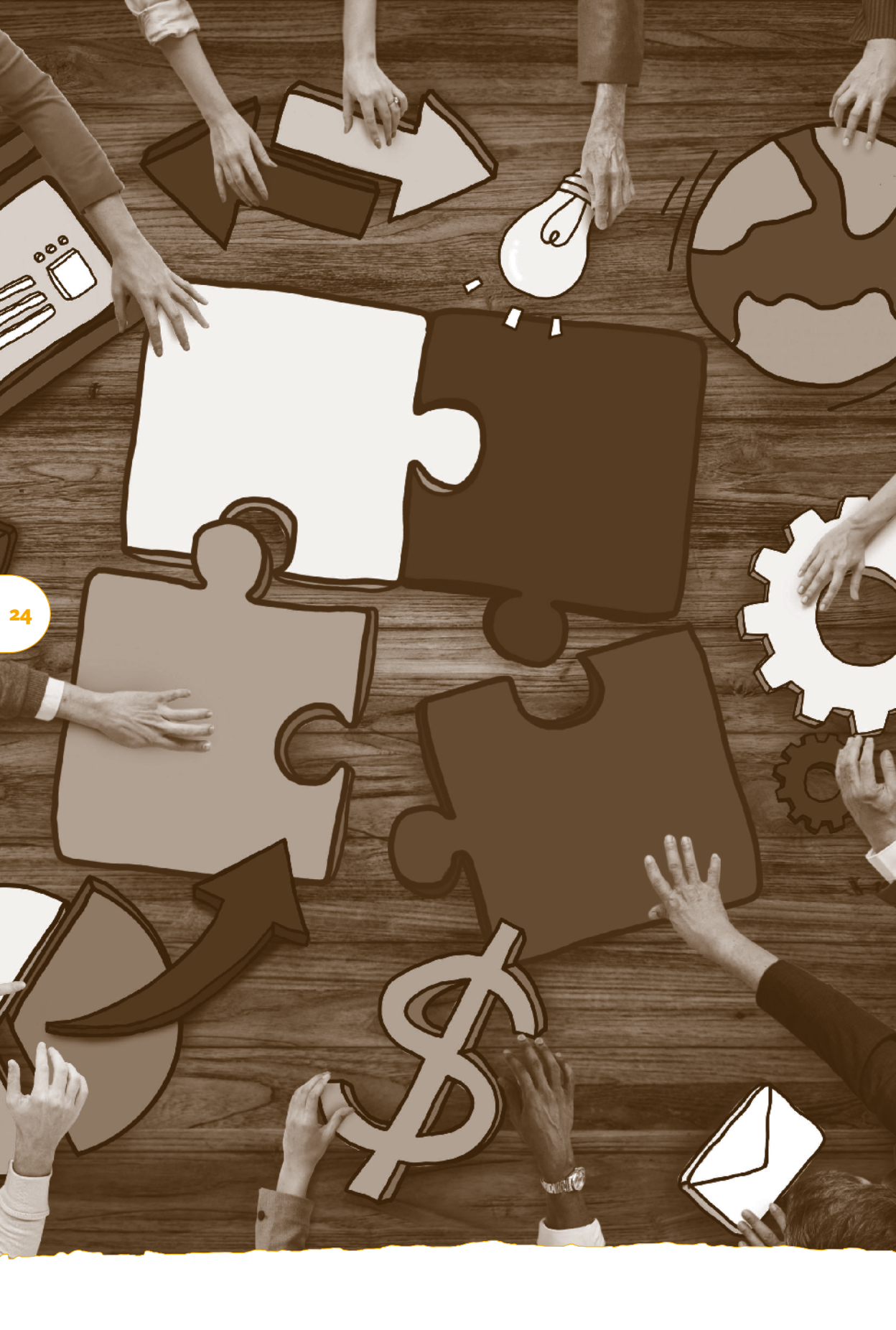
4.4 Relatie en verantwoordelijkheid t.o.v. kerkenraad

De vereniging valt onder de verantwoordelijkheid van de kerkenraad. De kerkenraad zal daarom op de hoogte willen zijn van hoe de vereniging draait. Op welke manier dat wordt vormgegeven, is per gemeente verschillend. De betrokkenheid kan onder andere tot uitdrukking komen in:

- Betrokkenheid bij de werving en selectie van nieuwe leidinggevenden
- (Jaarlijks) overleg met leidinggevend en afvaardiging van de kerkenraad
- Jaarlijks bezoek van een kerkenraadslid aan de vereniging, eventueel gecombineerd met een bijdrage aan het programma
- Informatie of overleg over het programma
- Een vaste contactpersoon binnen de kerkenraad voor het jeugdwerk
- Een jaarlijkse financiële bijdrage vanuit de kerkenraad aan de vereniging.

Het jeugdwerk vindt plaats binnen de kaders die de kerkenraad heeft gesteld. Het is goed dat leidinggevend daar rekening mee houden. Aan de andere kant vraagt het van de kerkenraad een open opstelling om constructief mee te denken in wensen van jongeren en leidinggevend. Het is belangrijk dat er onderling vertrouwen is. Dan zal de kerkenraad de verantwoordelijkheid met een gerust hart overgeven en zullen leidinggevend ook geen drempels ervaren om eventuele problemen met de kerkenraad te bespreken.

5 De oprichting van een kinderclub

Regelmatig wordt er een nieuwe kinderclub opgericht in een gemeente. Soms is het een extra groep die wordt gestart, omdat de bestaande groep te groot wordt. Soms was er nog geen kinderwerk en wordt er nieuw kinderwerk opgezet in de gemeente. In het eerste geval is het kinderwerk in de gemeente bekend en is het vooral een organisatorische kwestie. In het geval van nieuw op te zetten kinderwerk zijn er een aantal stappen die doorlopen moeten worden.

5.1 Wie neemt het initiatief?

Het initiatief voor het opstarten van kinderwerk kan in eerste instantie vanuit verschillende personen komen. Soms zijn het enkele ouders die de wens hebben voor kinderwerk, soms komt het van uit een bestaande +12 jeugdvereniging en soms neemt de kerkenraad het initiatief.

In alle gevallen is het goed dat de wens om kinderwerk te starten eerst voor te leggen aan de kerkenraad. Zij zijn verantwoordelijk voor het verenigingswerk binnen de gemeente. Het is goed om daarbij ook aan te geven wat de motieven zijn voor de wens tot kinderwerk en bij wie deze wens vandaan komt.

5.2 Betrokkenheid en verantwoordelijkheid kerkenraad

Als het goed is, zal de kerkenraad dit op hun vergadering bespreken. Zij zullen waarschijnlijk verschillende dingen tegen elkaar afwegen: de noodzaak van kinderwerk, beschikbare ruimte in de kerk, andere activiteiten voor deze doelgroep en het draagvlak onder ouders. Meestal is er niet op alle zaken een pasklaar antwoord en zal er eerst

onderzoek of navraag gedaan moeten worden. Het is goed als een afgevaardigde van de kerkenraad een overleg heeft met de initiatiefnemers. Daarbij kunnen de genoemde zaken worden besproken. De kerkenraad kan advies vragen bij de Jeugdbond, bijvoorbeeld over hoe andere gemeenten dit hebben gedaan. Soms laten zij dit over aan de initiatiefnemers. Bij de Jeugdbond is een informatiemap beschikbaar voor het opstarten van een nieuwe kinderclub.

5.3 Onderzoek naar draagvlak

Als de kerkenraad de wens tot kinderwerk ondersteunt, kan er onderzoek worden gedaan naar het draagvlak en de perspectieven voor een kinderclub. Daarvoor kan een enquête worden uitgezet onder gemeentelieden of de gezinnen in de doelgroep. Bij de Jeugdbond zijn hiervan voorbeelden op te vragen die als uitgangspunt gebruikt kunnen worden.

Is er voldoende draagvlak, dan kan begonnen worden met de voorbereidingen voor het kinderwerk. Op dat moment is het goed dat er contact met de Jeugdbond wordt opgenomen.

5.4 Contact met Jeugdbond

Vanuit de Jeugdbond wordt begeleiding en advies geboden bij het opstarten van kinderwerk. In eerste instantie gaat het daarbij om advies per telefoon of e-mail en het verstrekken van informatie voor het opstartproces. Ook kan een jeugdwerkadviseur een vergadering in de plaatselijke gemeente bijwonen. Het voordeel hiervan is dat meerdere betrokkenen tegelijk de informatie krijgen en er direct vragen gesteld kunnen worden.

wordt. In praktisch alle gevallen sluit een kinderclub ons kerkverband zich aan bij de Jeugdbond. De Jeugdbond is een vereniging waar plaatselijke clubs lid van kunnen worden. Voor hun lidmaatschap ontvangen ze werkmateriaal, begeleiding en advies, toerusting en toegang tot landelijke of regionale activiteiten. Een club of vereniging kan lid worden door het invullen en ondertekenen van een verenigingsstatuut waarin onder andere dit lidmaatschap is vastgelegd.

.....
“De Jeugdbond is een vereniging waar plaatselijke clubs lid van kunnen worden.”
.....

Tijdens de voorbereidingsfase is er meestal regelmatig contact. Dan komt het moment dat een concrete datum wordt vastgesteld waarop de club zal beginnen. De leidinggevenden geven hun contactgegevens door, zodat zij nieuwsbrieven, werkmateriaal en andere informatie van de Jeugdbond kunnen ontvangen.

5.5 Aansluiting bij de Jeugdbond

Na enkele clubavonden wordt duidelijk hoeveel kinderen er zullen komen en wat de naam van de nieuwe kinderclub

De nieuwe vereniging ontvangt van de Jeugdbond hiervoor een conceptstatuut. Dit statuut is een rechtsgeldig document waarin het bestaan, de doelstelling, de organisatie en de verantwoordelijkheden van de vereniging zijn vastgelegd. Het wordt door de kerkenraad en de leidinggevenden ingevuld en ondertekend. Daarna wordt een kopie aan de Jeugdbond toegestuurd. Nadat het bestuur van de Jeugdbond het document heeft goedgekeurd, is de vereniging aangesloten bij de Jeugdbond.

N.	95:	1
N.	27:	
KOLE 1-11		
N.	147:	3 6
N.	27:	5
N.	22:	16

6 Wat doet de Jeugdbond voor kinderclubs?

Plaatselijke kinderclubs kunnen lid worden van de Jeugdbond. Wat doet de Jeugdbond voor hen?

6.1 De Jeugdbond

De Jeugdbond is de landelijke jongerenorganisatie van de Gereformeerde Gemeenten. Het kantoor is gevestigd in Woerden, in het Centraal Bureau van de Ger. Gem. De meeste plaatselijke clubs en jeugdverenigingen zijn bij de Jeugdbond aangesloten. De begeleiding van de aangesloten verenigingen is een kernactiviteit van de Jeugdbond.

Een belangrijk deel van de tijd wordt besteed aan de toerusting en ondersteuning van het plaatselijk jeugdwerk. Denk bijvoorbeeld aan werkmateriaal voor de clubs, het adviseren en toerusten van leidinggevend en het adviseren van kerkenraden in de doordenking van de zorg voor jongeren.

Andere activiteiten van de Jeugdbond zijn bijvoorbeeld het jongerenblad *Daniël*, de Koersvakanties en Koers kinderkampen, uitgaven voor kinderen en jongeren, de organisatie van activiteiten (voor kinderen bijvoorbeeld de Bondsdag), bijdragen aan catechisatieavonden en opvoedingsondersteuning.

6.2 Lidmaatschap plaatselijke verenigingen

De Jeugdbond is een vereniging. Plaatselijke verenigingen kunnen lid worden van de Jeugdbond. Elk jaar betalen ze daarvoor een bepaald bedrag aan contributie. Kinderclubs die lid zijn van de

Jeugdbond, krijgen diensten en producten voor hun lidmaatschap.

6.3 Werkmateriaal Kompas

Kompas is het werkmateriaal voor kinderclubs. Per jaar is er vaak een thema, waaromheen de onderwerpen zijn gezocht. Er is een handleiding voor leidinggevend en er zijn werkboekjes voor kinderen.

In de handleiding vind je achtergrondinformatie bij het onderwerp, een schets voor het verhaal en toelichting bij de opdrachten. Ook staan er suggesties in om het onderwerp te introduceren in de groep of voor een verwerking of gesprek. De werkboekjes kunnen worden gebruikt om uitgebreider met de kinderen na te praten over het onderwerp. Er is een versie voor -10 en een versie voor +10.

6.4 Toerusting leidinggevend

Leiding geven aan een kindergroep vraagt wel het een en ander aan vaardigheden. Niet iedereen is gewend om voor een groep te staan, een verhaal te vertellen, een gesprek te leiden of een activiteit op touw te zetten. De Jeugdbond biedt trainingen en cursussen aan om je vaardigheden te ontwikkelen en kennis op te doen.

Voor kinderwerkers biedt de Jeugdbond:

■ Cursus Vertellen

In deze basiscursus leer je hoe je een Bijbelverhaal voorbereidt, hoe je zorgt

voor een goede opbouw, een boeiende verteltrant en hoe je de boodschap van het Bijbelgedeelte toepast naar de kinderen. Tijdens de cursus wordt geoeft met het houden van een Bijbelvertelling.

■ **Verdiepingscursus Vertellen**

Deze cursus is bedoeld als extra verdieping voor mensen die de basis-cursus hebben gevolgd en hun vertelvaardigheden op bepaalde punten nog verder willen verbeteren.

■ **Basistraining jeugdwerk**

Deze training kan door een plaatselijke gemeente worden aangevraagd voor alle leidinggeevenden van de verschillende doelgroepen (-12, +12/+14, +16). Er wordt een programma samengesteld dat is opgebouwd uit basismodules zoals samenwerken als team, hoe breng je Gods Woord dichtbij kinderen en jongeren en praktijkmodules zoals werkvormen en interactie met je groep.

■ **Bijbelstudietraining**

Deze nieuwe training wordt aangeboden aan leidinggeevenden van de verschillende doelgroepen in het jeugdwerk. In de training wordt een methode van Bijbel lezen geoeft en vaardigheden in het leiden van een gesprek met kinderen of jongeren.

Het actuele aanbod van trainingen en cursussen is te vinden op de website van de Jeugdbond.

6.5 Direct advies

De Jeugdbond denkt graag met je mee, in zowel praktische vragen als vragen die het functioneren van de vereniging aangaan. Op werkdagen zijn we per telefoon en e-mail hiervoor bereikbaar. Per doelgroep is er een jeugdwerkadviseur die kennis van zaken heeft op het gebied van jeugdwerk voor jullie doelgroep.

6.6 Plaatselijk jeugdwerkoverleg

Eens in de vijf jaar bezoeken jeugdwerkadviseurs de plaatselijke gemeenten voor een jeugdwerkoverleg. Bij dat overleg zijn de leidinggeevenden van alle jeugdverenigingen betrokken en een afvaardiging van de kerkenraad. Tijdens dit overleg wordt gekeken hoe het jeugdwerk draait. Wat zijn sterke kanten, waar liggen knelpunten? De jeugdwerkadviseurs denken mee en geven advies. Het initiatief voor dit overleg ligt bij de Jeugdbond. Als jullie vereniging of gemeente tussentijds behoefte heeft aan een overleg, is dat ook altijd mogelijk.

6.7 Organisatie Bondsdag -12

Aan het eind van elk verenigingsseizoen, in mei, worden de Bondsdagen gehouden. Alle kinderclubs worden uitgenodigd voor de -12 Bondsdag in hun regio. De bijeenkomst wordt 's ochtends gehouden in een kerk. De Bondsdagen hebben een bepaald thema waarmee het programma wordt ingevuld, door onder andere een Bijbelse vertelling, een vrije vertelling en bijdragen door kinderen van -12 clubs. 's Middags hebben veel clubs een ontspannen middagje weg met hun eigen groep.

.....
“De Jeugdbond denkt graag met je mee, in zowel praktische vragen als vragen die het functioneren van de vereniging aangaan.”
.....

6.8 Jeugdwerkdag

Aan het einde van het seizoen wordt een landelijke Jeugdwerkdag georganiseerd om leidinggevendenden te bedanken voor hun inzet in het afgelopen seizoen. Tijdens deze Jeugdwerkdag wordt ook de jaarlijkse ledenvergadering gehouden.

7 De belangrijkste tip

Deze brochure is een kennismaking met het kinderwerk. In vogelvlucht hebben we je laten zien wat kinderwerk inhoudt. In de praktijk zul je dingen herkennen en misschien ook zien dat bij jullie dingen anders geregeld zijn. Voor vragen of suggesties staat de Jeugdbond altijd open.

Je mag aan de slag in het kinderwerk! Kinderwerk is nog zoveel meer dan in deze brochure gezegd kan worden. De eerlijkheid en spontaniteit van kinderen, het mooie maar ook verantwoordelijke werk om hen uit de Bijbel te vertellen, de bruisende gezelligheid op een clubavond: het zijn dingen die je moet ervaren.

Er zijn ook moeilijke momenten in het kinderwerk. Problemen met een kind, opzien tegen de taak die je op een avond hebt, misschien een verschil van inzicht

in het team: het kan allemaal voorkomen. Laat daarom het werk op jullie club gedragen worden door het gebed. De belangrijkste tip die we je in deze brochure kunnen geven is: vouw je handen voor elke clubavond. Leg de kinderen in je gebed aan de Heere voor. Vertel Hem ook wat je zorgen zijn en waar je dankbaar voor bent. Hij is een God Die niet beschaamt.

Veel vreugde en zegen toegewenst in het kinderwerk!

.....
“Vouw je handen voor elke clubavond. Leg de kinderen in je gebed aan de Heere voor.”
.....

Meer lezen?

Deze brochure geeft je in grote lijnen een indruk van wat kinderwerk inhoudt. Misschien wil je meer lezen over je doelgroep of over relevante onderwerpen voor het kinderwerk. Daarom volgt hieronder een lijstje met titels die we je aanraden. De lijst zal niet compleet zijn, maar het is een hulpmiddel om je verder te verdiepen in aspecten die met kinderwerk te maken hebben.

- René van Engelen: *Grip op je groep.* Uitgeverij Thieme Meulenhoff.
Boekje over groepsprocessen en hoe je die kunt beïnvloeden. Gaat uit van de situatie in het basisonderwijs, maar is ook toepasbaar op de vereniging.
- Dr. W. ter Horst: *Wijs me de weg!* Uitgeverij Kok.
Dit boek gaat in op de rol die de opvoeder heeft in de geestelijke opvoeding van kinderen en het bijbrengen van normen en waarden.
- Steven Middelkoop: *Als een kind. Kinderwerk in de praktijk.* Uitgeverij De Banier.
Praktisch boekje over het hoe en wat van kinderwerk.
- Steven Middelkoop: *De kunst van het vertellen.* Uitgeverij De Banier.
Het boekje geeft een basis en nuttige tips voor het voorbereiden en vertellen van Bijbelverhalen.
- Zeger Wijnands: *Als je wordt buitengesloten.* Uitgeverij Groen.
Het boek gaat uitgebreid in op de achtergrond en oorzaken van pesten in een groep en welke maatregelen er genomen kunnen worden. Het is geschreven met het oog op het basisonderwijs, maar het is ook nuttig om te lezen voor het jeugdwerk.

